

SCHUTTEVAER

IJMUIDEN, 9 mei 2010 10:00

Radiozendamateurs paraat bij rampen

Radio Club Kennemerland (RCK) is een vereniging voor radiozendamateurs met 55 leden. Met een uitgebreid antennepark voor alle toegestane amateurfrequenties worden verbindingen over de hele wereld gemaakt. RCK is aangesloten bij DARES, de Dutch Amateur Radio Emergency Service, die als doel heeft hulpdiensten te ondersteunen bij rampenbestrijding. Morse kan daarin cruciale een rol spelen.

Door **Heere Heeresma jr.**

Het clubhuis van [RCK](#) staat naast een enorme Duitse bunker in de haven van IJmuiden. Die herinnering aan de Tweede Wereldoorlog past goed bij het geluid van binnenkomende morsesignalen. We stellen ons een wanhopig seinende verzetsstrijder voor die zijn laatste bericht naar Londen stuurt terwijl de Gestapo de trap opstormt.

- **Oud-Scheveningen Radio-man Dick Klijn over de eenvoud van morse**
- **'Satellieten liggen er natuurlijk als eerste uit'**

'Morse is romantiek geworden', zegt Dick Klijn (1944), clublid en oud-radiotelefonist bij [Scheveningen Radio](#). 'Met simpele middelen grote afstanden overbruggen. De kracht zit hem in de eenvoud. Je hebt alleen een zender nodig die een radiogolf produceert en die zet je aan of uit. Puntjes en streepjes, meer smaken zijn er niet. En of het signaal nou kraakt, piept of broemt, je kunt elkaar verstaan. Het enige probleem is, dat je die taal moet beheersen.'

Om met bijvoorbeeld een Japanner te kunnen communiceren beschikt morse over talrijke standaardcodes, de zogeheten Q-codes. Zo staat QTH voor 'waar ben je?', QTP voor 'haven in' en QTO voor 'haven uit'. Klijn onderkent dat morse langzaam verdwijnt, maar schat dat wereldwijd nog tienduizenden mensen morse beheersen. En inderdaad, hij hoeft maar even aan de afstemknop te draaien of hij heeft contact met een andere zendateur. CQ CQ, klinkt het in morsetekens: Seek you of Aan allen. Klijn noteert het callsign: RA4WC. 'Een Rus,' zegt hij. 'Midden Rusland.'

Met imponerende snelheid seint Klijn zijn eigen callsign PA3DEU op zijn persoonlijke seinsleutel. Nadat beide partijen de goede ontvangst hebben bevestigd, verbreken ze de verbinding. Erg diep ging het gesprek niet, vinden we. 'Het is alleen maar even aan elkaar ruiken.'

Kwetsbaar

Om de kracht van morse te illustreren haalt Klijn een voorbeeld uit de praktijk aan. 'Het was tot de laatste tien jaar bij Scheveningen Radio verplicht dat bij de noodfrequentie van de radiotelefonie (2182 kHz) een telegrafist zat. Waarom? Omdat er een geval was geweest van een coaster waarvan de zender wel werkte, maar de spraakverbinding niet. De kapitein of stuurman heeft toen door de spreekleutel in de telefoonhoorn in te drukken een SOS verstuurd.'

Een ander voorbeeld waarbij morse redding bracht, is het passagiersschip Prinsendam dat in 1980 bij Alaska brand aan boord had. 'Het zwakke punt van ouderwetse radioverbindingen is, dat de kwaliteit onder invloed van de zon niet de hele dag hetzelfde is. Daarom is de mondiale scheepvaart, behalve vlak onder de kust, tegenwoordig geheel aangewezen op communicatie via satellieten. En als het werkt is het natuurlijk fantastisch. Maar de Prinsendam zat zo noordelijk en maakte zoveel slagzij dat de schotelantenne geen contact meer kon

krijgen met de satelliet die boven de evenaar hing. En toen hebben ze 'ouderwets' met morse op de noodfrequentie 500 kHz een SOS uitgezonden. Kijk, satellieten zijn kwetsbaar, maar wat ik nu ga zeggen is politiek, dus zet die recorder maar even uit.' We zetten de recorder uit, waarna Klijn vervolgt: 'Als er iets gebeurt tussen Rusland en Amerika, gaan die satellieten er natuurlijk als eerste uit.'

Marifoon veilig

Klijn zweert bij eenvoudige radioverbindingen met kanalen waarop iedereen kan meeluisteren. Hij geeft het voorbeeld van een medisch noodgeval op een schip met een Nederlandse kapitein op de rede van Djakarta. 'Ze konden bij wijze van spreken de antennes van Djakarta Radio zien, maar kregen geen contact. Toen hebben ze op de kortegolf een Pan Pan uitgezonden, dat ik bij Scheveningen Radio heb opgevangen. Daarna hebben we ze per telex in Djakarta wakker gemaakt en zo is het toch goed afgelopen.'

Maanden later kwam Klijn op de Grote Markt in Haarlem die bewuste kapitein tegen. 'Hij pakte me bij m'n nekvel en sleurde me een café in. "Jij komt hier niet nuchter weg!", zei hij. Ik voel nog de koppijn van de volgende dag.' Klijn heeft in zijn 23 jaar bij Scheveningen Radio het begin en het einde van de marifoontelefonie meegemaakt. 'We begonnen met een paar kanaaltjes en dat werden er steeds meer. De binnenschippers vonden het prachtig, ze konden eindelijk naar de wal bellen. Enorme drukte, lange wachttijden. Toen de mobiele telefoon kwam, was het binnen een jaar gebeurd. Maar voor de veiligheid is de marifoon fantastisch, want een telefoon is een punt-puntverbinding, maar een marifoon zendt uit in een cirkeltje. Hulp moet je altijd zo dichtbij mogelijk zoeken. Dan heb je in eerste instantie meer aan schepen in de buurt, dan aan 112.'

Rampenbestrijding

Klijn is lid van [DARES](#) en heeft een 5 Watt VHF- en kortegolf zend/ontvanger en een accu in een koffertje klaarstaan. 'Je gooit de antenne in een boom en je kunt zenden. Maar wij gaan niet zelf mensen uit brandende huizen halen. Wij zijn er om de communicatie van de overheden te ondersteunen. De overheid heeft een systeem, C 2000, waarvan de praktijk heeft aangetoond dat het bij groot aanbod weleens dichtslibt. Als er bijvoorbeeld lijsten met patiënten zijn, dan is dat geen top level-informatie, maar een level daaronder. Wij kunnen de overheid ontlasten door dat over te nemen.'

Tot dusver hoefde DARES niet in actie te komen, maar RCK-lid Stan de Vries, callsign PA4SDV, bevestigt dat de bijdrage van aangesloten zendamateurs tijdens de vorig jaar gehouden Flodex-oefening, waarbij een overstroming van Noord-Holland werd gesimuleerd, zeer werd gewaardeerd.

Foto's:

De morskende mannen van Radio Club Kennemerland. Links Dick Klijn, die bij Radio Scheveningen de opkomst en ondergang van de marifoontelefonie meemaakte. (Foto Ernst van Deursen)